

UTKAST

Umeå kommuns riktlinjer

-för arbetet med nationella minoriteter och urfolket samerna

Dokumenttyp: Kommunövergripande mål och direktiv	
Dokumentansvarig: Strategisk utveckling	Beslutsdatum: 2025-xxx-xx, § xx
Beslutad av: Kommunstyrelsen	DNR: KS-2019/00714-1

Innehåll

Inledning.....	3
Syftet med Umeå kommuns riktlinjer	3
Rättslig reglering	3
Europarådets ramkonvention.....	3
Nationell lagstiftning	4
Umeå kommuns arbete med nationella minoriteter	5
Styrning, genomförande och uppföljning	6
Källor.....	6

Inledning

I Umeå kommuns riktlinjer för Sveriges fem nationella minoriteter och urfolket samerna framgår hur kommunen ska arbeta för att tillgodose de nationella minoriteternas och urfolket samernas rättigheter i relation till gällande lagstiftning. De nationella minoriteterna utgörs av judar, romer, sverigefinnar, tornedalingar och urfolket samer. De nationella minoritetsspråken är jiddisch, romani chib, finska, meänkieli och de samiska språken.

För att avgöra vem som tillhör en nationell minoritet i Sverige tillämpas principen av självidentifikationen. Det innebär att det är individen själv som bestämmer om hen tillhör någon av de nationella minoritetsgrupperna eller urfolket samerna. Riktlinjerna omfattar alla medborgare i Umeå kommun som identifierar sig med någon av de nationella minoriteterna eller urfolket samerna.

Syftet med Umeå kommuns riktlinjer

Syftet med riktlinjerna är att säkerställa att lagstiftningen som berör de nationella minoriteterna och urfolket samerna efterföljs inom kommunens nämnder, förvaltningar och verksamheter.

Vidare ska riktlinjerna ska vara vägledande för kommunens nämnder, förvaltningar och verksamheter i att efterfölja lagstiftningen och därmed säkerställa skyddet för att främja de nationella minoriteterna och urfolket samernas rättigheter.

Rättslig reglering

Europarådets ramkonvention

Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter utgör ett centralt styrdokument när det gäller insatser kopplade till nationella minoritetsgrupper. I ramkonventionen framgår att skyddet av de nationella minoriteternas rättigheter ska betraktas som en viktig del i att realisera de mänskliga rättigheterna.

Sverige ratificerade Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter och den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk år 1999. År 2000 utsågs minoritetspolitiken till ett specifikt viktigt politikområde i Sverige. Under 2009 lades en ny minoritetspolitisk strategi fram av regeringen med fokus på bevarande av

minoritetsspråken, förstärkning av de nationella minoriteternas inflytande och aktivt arbete för att motverka utsatthet och diskriminering.

Nationell lagstiftning

Lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk och språklagen (2009:600) anger vilka de nationella minoriteterna och minoritetsspråken är samt de nationella minoriteternas rättigheter. Enligt lagen (2022:66) om konsultation i frågor som rör det samiska folket är Umeå kommun ansvarig för att konsultera med urfolket samerna innan beslut fattas som kan få särskild betydelse för samerna.

Skollagen (2010:800) och socialtjänstlagen (2001:453) samt förordningen (2009:1299) har bestämmelser om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Vidare utgör diskrimineringslagen (2008:567) och barnkonventionen en viktig del i arbetet med att säkerställa de nationella minoriteternas och urfolket samernas rättigheter.

Enligt lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk ansvarar Umeå kommun för att anta mål och riktlinjer för kommunens minoritetspolitiska arbete och att informera de nationella minoriteterna om deras rättigheter och lagens innehåll.

Umeå kommun ingår i förvaltningsområde för finska, meänkieli och samiska språken. I enlighet med gällande lagstiftning har kommunen ett särskilt ansvar för de minoritetsspråk som ingår i förvaltningsområdet.

Av lagstiftningen framgår att Umeå kommun har ett ansvar för

- att motverka diskriminering av och utsatthet för de nationella minoriteterna i enlighet med diskrimineringslagen (2008:567).
- att skydda och främja nationella minoriteter och urfolket samernas möjligheter att behålla och utveckla sitt språk och sin kultur i enlighet med lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk (2009:724) samt språklagen (2009:600).
- att ge de nationella minoriteterna och urfolket samerna möjlighet till inflytande och delaktighet i frågor som berör dem i enlighet med lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk (2009:724).
- att främja utvecklingen av barns kulturella identitet och användningen av minoritetsspråken i enlighet med lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk (2009:724).
- Att genomföra samråd med de nationella minoriteterna och urfolket samerna utifrån en strukturerad dialog i syfte att kunna beakta deras synpunkter och

behov i myndighetens beslutsfattande i enlighet med lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk (2009:724).

- Att särskilt främja barn och ungas möjligheter till inflytande och samråd i frågor som berör dem. Att anpassa formerna för detta till deras förutsättningar i enlighet med lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk (2009:724).
- Att erbjuda äldreomsorg och förskola helt eller i väsentlig del på de nationella minoritetsspråk som Umeå kommun är förvaltningsområde för i enlighet med lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk (2009:724).

Umeå kommuns arbete med nationella minoriteter

Umeå kommun ska verka för att tillsammans med de nationella minoriteterna och urfolket samerna utveckla formerna för strukturerad dialog genom samråd. Ett särskilt viktigt område för Umeå kommun är att främja barn och ungas möjlighet till inflytande i frågor som berör dem i egenskap av identitet och anpassa samrådsformerna till målgruppen.

Utifrån att Umeå kommun ingår i förvaltningsområde för finska, meänkieli och samiska språken innebär det att kommunen har särskilda skyldigheter vad gäller att informera om förskoleplats samt bistånd inom äldreomsorgen på de nationella minoritetsspråken. Umeå kommun ska inom ramen för sådan service och omsorg erbjuda och beakta äldres behov av att upprätthålla sin kulturella identitet.

De nationella minoriteterna och urfolket samerna har förstärkta rättigheter avseende modersmålsundervisning som regleras i skollagen (2010:800). Denna rättighet innebär att det inte finns krav på förkunskaper eller att språket används dagligen. Umeå kommun är som skolhuvudman skyldig att anordna modersmålsundervisning om en elev efterfrågar det. Umeå kommun har skyldighet att erbjuda barn tillhörande de nationella minoriteterna och urfolket samerna modersmålsundervisning samt att informera vårdnadshavare om denna rättighet.

Riktlinjerna innebär vidare att

- Samtliga nämnder, förvaltningar och verksamheter ska ge de nationella minoriteterna och urfolket samerna möjlighet till inflytande i frågor som berör dem och samråda i sådana frågor.

- Samtliga nämnder, förvaltningar och verksamheter ska i enlighet med lagen (2022:66) om konsultation i frågor som berör det samiska folket, konsultera urfolket samer i ärenden som kan få särskild betydelse för dem.

Styrning, genomförande och uppföljning

Riktlinjerna beslutas av Umeå kommuns kommunstyrelse. Kommunstyrelsen bär det yttersta ansvaret i att säkerställa att lagstiftningen inom det nationella minoritetsområdet efterföljs såsom det beskrivs i beslutad riktlinje.

I arbetet med att säkerställa att lagstiftningen följs har kommunstyrelsen beslutat att det ska anställas nationella minoritets samordnare. Samordnarna har ett specifikt uppdrag att verka för att det inom Umeå kommun bedrivs ett aktivt arbete i enlighet med lagstiftningen och beslutad riktlinje. I och med att kommunen ingår i förvaltningsområde för finska, meänkieli och samiska språken har kommunstyrelsen fastslagit en samverkansgrupp i syfte att beakta de särskilda rättigheterna enligt lagen (2009:274) om minoriteter och minoritetsspråken efterlevs. Samverkansgruppen består av representanter från utbildningsförvaltningen, äldreomsorgsförvaltningen, fritidsförvaltningen och kulturförvaltningen. Samverkansgruppen leds av minoritets-samordnarna.

Samordnarna ansvarar för att dokumentation som begärs av de uppföljande myndigheterna, Länsstyrelsen och Sametinget inkommer till respektive myndighet.

Uppföljning av riktlinjernas följsamhet görs vid ett tillfälle per år. Samordnarna leder detta arbete.

Översyn av riktlinjerna genomförs av kommunstyrelsen i slutet av varje mandatperiod för att identifiera om det finns behov av revidering. Lagändringar och organisationsförändringar som berör riktlinjerna kan medföra ett behov av revidering inom en mandatperiod.

Översyn, samt eventuell revidering görs i samråd med de nationella minoriteterna och urfolket samerna.

Källor

Barnkonventionen (2018:1197)

Bibliotekslagen (2013:801)

Diskrimineringslagen (2008:567)

Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter (SÖ 2000:2)

Europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk (SÖ 2000:3)

Förordningen om nationella minoriteter och minoritetsspråk (2009:1299)

Hälso- och sjukvårdslagen (1982:763)

Lag om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (2018:1197)

Lag om konsultation i frågor som rör det samiska folket (2022:66)

Lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk (2009:724)

Propositionen (2008/2009:158) *Från erkännande till egenmakt*

Propositionen (2017/18:199) *En stärkt minoritetspolitik*

Skollagen (2010:800)

Socialtjänstlagen (2001:453)

Språklagen (2009:600)